

СРСР В ПЕРІОДИ ЗАСТОЮ І ПЕРЕБУДОВИ.
РОЗПАД СРСР .
РОСІЯ НАПРИКІНЦІ ХХ — НА ПОЧАТКУ ХХІ
СТ.

1. Чи одностайно
сприйняли делегати
XX з'їзду його
рішення? Які
суперечки і
суспільстві викликав
з'їзд?

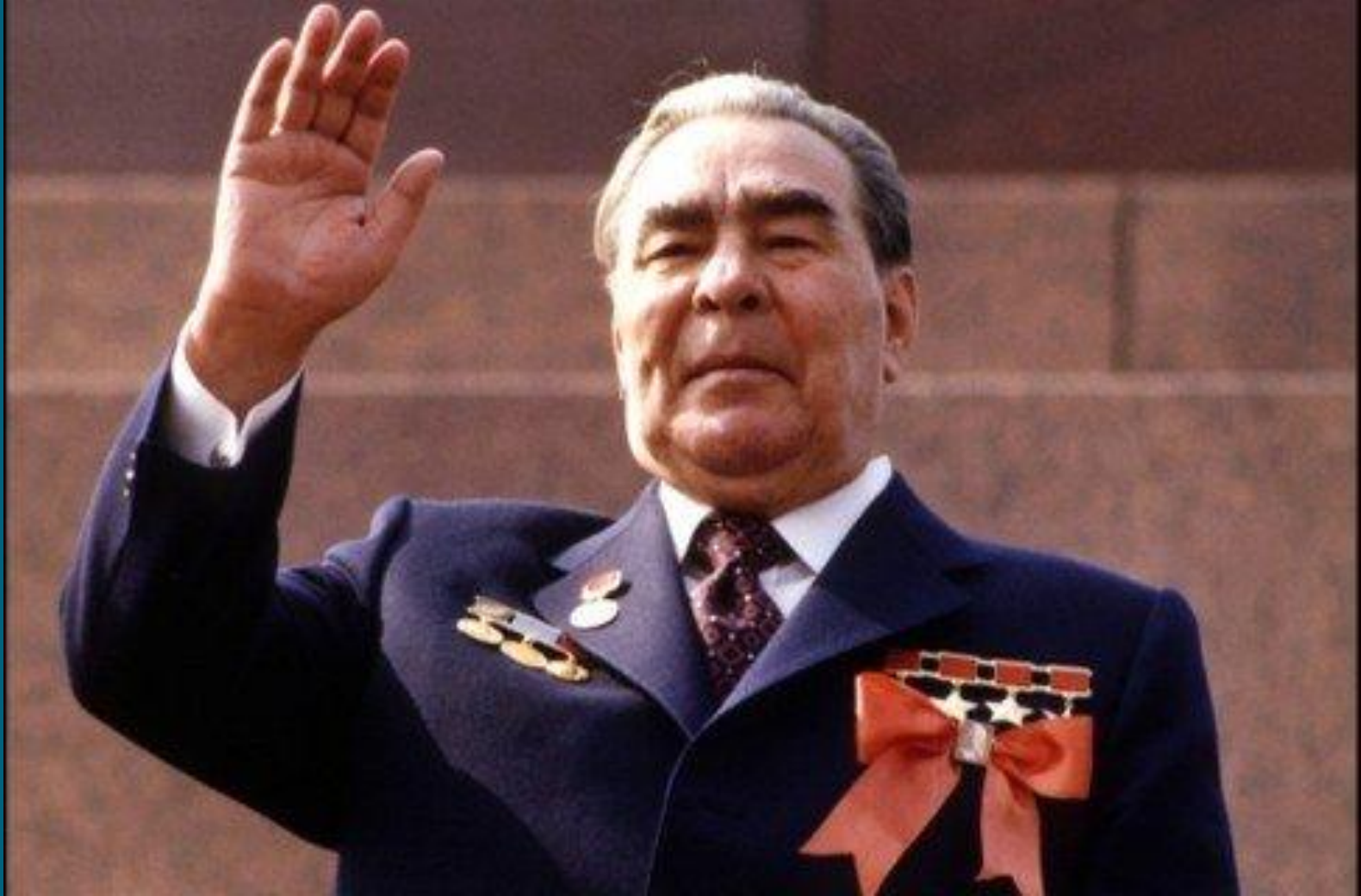
2. Назвіть
суперечливі ознаки
політики М. Хрущова.

План уроку

1. Суспільно-політичне життя країни.
2. Дисидентський рух.
3. Від “перебудови” до розпаду СРСР (1985 – 1991 рр.)
4. Лібералізація суспільного та політичного життя.
5. Антидержавний путч 1991 року.

1. Суспільно- політичне життя країни у 1964 – 1985 роках.

Л. Брежнєв керував країною упродовж 18 років. Історики визначали цей період як застій. Назва стала популярною, хоч вона і не повною мірою віддзеркалює сутність брежнєвської епохи. «Застій» — відсутність розвитку, проте ситуація у СРСР була значно складнішою.

Період 1964–1985 рр. в історичній і публіцистичній літературі образно називали «застій». Суть застою полягала в тому, що радянську владу охопила системна криза, яка проявилась в усіх сферах життя: економіці, політиці, соціальній сфері, суспільній моралі тощо.

Перебування при владі Л. Брежнєва було реалізацією замовлення номенклатурних верхів на збереження стабільності.

Розпочинається процес «ресталінізації» — головною стає ідея збереження та захисту ідеалів сталінської моделі соціалізму. Спроби дисидентів відстоювати громадянські та національні права жорстко придушувалися. Зберігалася монополія КПРС.

Ю. Андропов
успавився спробами
наведення порядку
як «нагорі» (боротьба
з корупцією в Москві
та регіонах), так і
«внизу» (посилення
трудової дисципліни
та боротьба з
прогульниками на
виробництві). Але
після смерті Ю.
Андропова в лютому
1984 р. перетворення
припинилися.

Економічний розвиток

Було відновлено систему директивно-міністерського керівництва. Подальше зниження темпів промислового виробництва та зростання дефіциту продуктів народного

споживання певний час компенсувалися за рахунок продажу енергоносіїв за кордон і закупівлі товарів народного споживання. Проте основна маса коштів скеровувалася на розвиток ВПК (військово-промислового комплексу)

Соціально – економічна сфера	Суспільно – політична сфера
Зростання енергоємності та матеріаломісткості виробництва	Твердження про побудову в СРСР «розвинутого соціалізму».
Штучний дефіцит робочих рук через будівництво нових підприємств.	Возвеличення керівництва держави (нагороди Л.І. Брежнєва)
Сільськогосподарська криза: закупівля за кордоном зерна, м'яса, цукру.	Фіктивність більшості прав та свобод.
Гальмування будівництва об'єктів культури, освіти, спорту.	Русифікація: зменшення кількості ВУЗів із рідною мовою навчання.
Масова міграція сільської молоді до міста.	Корупція управлінського апарату, формування «тіньової економіки»
Різне падіння трудової дисципліни.	Формування подвійної моралі.

Зовнішня політика

Розвиток ВПК та енергетична криза на Заході давала надію СРСР на перехоплення стратегічної ініціативи.

Переговорний процес, що тривав до кінця 70-х років, переріс у новий виток гонки озброєнь та холодної війни, спровокованої втручанням СРСР у справи країн Азії та Африки, розміщення ракет СС-20 у країнах Східної Європи, а особливо початком війни в Афганістані (грудень 1979 р.).

Прага. Август 1968г.

У стосунках із соціалістичними країнами домінувала «доктрина Брежнєва» — визнання суверенності союзників з одночасним «правом» СРСР на інтервенцію

в разі загрози позиціям комунізму в цих країнах. Зазначений сценарій був уперше опрацьований в ЧССР у 1968 р. та готувався для Польщі 1980 року

2. Дисидентський рух.

**Д и с и д е н т с ь к и й р у х — рух
інакомислячих — правозахисна, згодом
політична течія, учасники якої були не згодні
з ідеологією тоталітарного СРСР та інших
соціалістичних країн.**

- 1. Марксистська (спрямована на побудову «соціалізму з людським обличчям») — П. Григоренко (Україна), Р. Медведєв (Росія).**
- 2. Національно-визвольна (спрямована проти русифікації в національних республіках) — В. Лук'яненко, В. Чорновіл (Україна), З. Гамсахурдія (Грузія).**
- 3. Правозахисна (спрямована на захист загальнолюдських прав громадян СРСР) — А. Сахаров, С. Ковальов (Росія).**
- 4. Релігійна (спрямована на поновлення в правах Української греко-католицької церкви та деяких протестантських конфесій) — Г. Вінс, В. Романюк, Й. Тереля (Україна), Г. Якунін (Росія) та ін.**

Етапи дисидентського

- Робота з підручником ст. 115

**Перебування К.
Черненка при владі
(лютий 1984 —
березень 1985 рр.)
було рецидивом
«брежнєвізму»**

3. Від “перебудови” до розпаду СРСР (1985 – 1991 рр.)

**У березні 1985 р.
Генеральним
секретарем ЦК
КПРС було
обрано
М. Горбачова.
Із цієї події
починається
завершальний
період історії
СРСР, що дістав
назву
«перебудова»,
який закінчився
розпадом СРСР.**

Перебудова та розпад СРСР (1985–1991 рр.)

Новий генеральний секретар ЦК КПРС М. Горбачов розпочав політику перебудови, складовими компонентами якої були: прискорення соціально-економічного розвитку, гласність як свобода слова під час обговорення раніше заборонених проблем, демократизація суспільно-політичних відносин.

**Нова політика
спричинила
негативну
реакцію
консервативни
х сил в КПРС.
Ці сили після
невдалої
спроби
зупинити курс
перетворень М.
Горбачова,**

**перейшли до саботажу його заходів, а в серпні 1991 р.
здійснили спробу державного перевороту — путч. Але
спроба державного перевороту завершилася поразкою й
зумовила крах радянської комуністичної системи.**

Економічний розвиток

Крах перебудови був певною мірою прискорений непослідовними економічними реформами: зменшено планові показники, але збільшився обсяг держзамовлень; проголошення економічної самостійності підприємств, яке привело до розриву виробничих зв'язків; розгортання кооперативного руху, який ще більше загострив проблему товарного дефіциту; проявом негативних тенденцій стало поширення «чорного ринку»

Економічні реформи

- Ст. 116 – 117
- Які спроби реформ були проведені у 1985 – 1991 роках?

Зовнішня політика

Перебудова доповнювалась «новим мисленням» у міжнародних відносинах: активізація переговорного процесу та закінчення «холодної війни»,

припинення інтервенції в Афганістані в лютому 1989 р.,
припинення підтримки прорадянських режимів в Африці,
Азії та Латинській Америці, що зумовило їх крах

4. Лібералізація суспільного та політичного життя.

- Домашнє завдання пит. 5 на ст. 119
-

5. Антидержавний путч 1991 року.

- 19 серпня 1991 року здійснили заколот
- МЕТА: зрив підписання нового союзного договору, що розширював права республік.
- ПЕРЕБІГ ПОДІЙ: Оголошення надзвичайного стану, заборона мітингів, діяльності опозиції.
- Захист парламенту – «Білого дому»

Росія наприкінці ХХ ст. — на початку ХХІ ст.

Дата	Подія
12 червня 1990 р.	Декларація про державний суверенітет
31 березня 1991р.	Федеративний договір між Центром і суб'єктами федерації
12 червня 1991 р.	Перші президентські вибори й перемога на них колишнього першого секретаря московського комітету КПРС Б.Єльцина
8 грудня 1991 р.	Підписання Б. Єльциним разом з Президентом України Л. Кравчуком та керівником Білорусії С. Шушкевичем у Біловезькій Пущі угоди про розпуск СРСР
11 грудня 1991 р.	Підписання лідерами Росії, України та Білорусії Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав (СНД)
13 грудня 1991 р.	Схвалення в Ашхабаді керівниками держав Середньої Азії та Казахстану ініціативи створення СНД
25 грудня 1991 р.	Складення повноважень президентом СРСР М. Горбачовим

У 1993 р. в Росії починається політична криза, яка була зумовлена протистоянням виконавчої та законодавчої гілок влади. 3–4 жовтня 1993 р. Б. Єльцин увів війська до Москви.

27 жовтня 1991 р. —
обрання президентом Чечні
Дж. Дудаєва, який
проголосив незалежність
республіки від Росії
відмовився від підписання
Федеративного договору.
29 листопада 1994 р. —
висунення ультиматуму
Росією з вимогою
роззброїти «нелегальні
озброєні формування» в
Чечні. 10 грудня 1994 р. —
вступ російських військ на
територію Чечні. Відбулися
дві Чеченські війни: перша
(1994–1996 рр.) і друга
(1999–2004 рр.).

Протягом 2000–2008 рр.
президентом Російської
Федерації був

В. В. Путін. .

Із 2008 р. він обійняв
посаду Прем'єр-Міністра
Росії. Президентство
Путіна не уникло
трагічних сторінок:
друга війна в Чечні,
захоплення терористами
школи в Беслані (2004),
теракт на Дубровці
(2002), затоплення
підводного човна
«Курськ» (2000) та ін.

Домашнє завдання

Опрацювати
відповідний
параграф
підручника.

